

IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISH JARAYONLARIDA MENEJMENT O'RNI

Nabiyeva Umeda Valizoda

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Iqtisodiyot fakulteti talabasi*

E-mail: umedanabiyeva14@gmail.com

Suleymanova Asel Armanovna

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
talabasi*

E-mail: mawtruffle@gmail.com

***Annotasiya:** Ushbu maqolada biz iqtisodiyot sektori uchun menejmentda qanday maqsadlar borligini ko'rib chiqamiz. Ushbu maqsadlarga erishish boshqaruv funksiyalari majmuasini amalga oshirish orqali amalga oshiriladi. Bu funksiya va maqsadlarni amalga oshirish turli boshqaruv usullariga asoslanadi.*

***Kalit so'zlar:** soha, boshqaruv, maqsadlar, funksiyalar, rol, iqtisodiyot, harakat, samaradorlik, tashkil etish, mohiyat, sanoat, an'anaviy maqsad, mijozlar, kelajak, xarajatlar, takomillashtirish*

Menejment - bu tashkilot yoki tizimning resurslari va faoliyatini boshqarish orqali uning maqsadlariga erishishga qaratilgan tamoyillar, usullar, amaliyotlar va vositalar to'plami. Menejment korxonalar va tashkilotlardan tortib butun mamlakatlargacha bo'lgan barcha darajadagi iqtisodiy tizimlarning samarali faoliyat yuritishi va rivojlanishida markaziy rol o'ynaydi.

Menejment umumiy maqsadlarga erishish uchun odamlarning harakatlarini muvofiqlashtirish va resurslarni taqsimlash zarur bo'lgan hayotning barcha sohalarida qo'llaniladi. Iqtisodiyotda menejment alohida rol o'ynaydi, chunki korxonalar, tashkilotlar va butun sanoatning samaradorligi unga bog'liq. Iqtisodiy tizimlar kontekstida menejmentning mohiyati qo'yilgan iqtisodiy maqsadlarga erishish uchun sub'ektlar va jarayonlarga yo'naltirilgan ta'sir ko'rsatishdir.

Iqtisodiy sohada menejmentning maqsadlari quyidagilar bo'lishi mumkin:

Foydani maksimallashtirish ko'plab iqtisodiy tizimlarda boshqaruvning an'anaviy maqsadi bo'lib, faoliyatning rentabelligi va rentabelligini oshiradi. Bu shuni anglatadiki, menejerlar kompaniyaning xarajatlarini kamaytirish orqali uning daromadini oshirishga intiladi. Ushbu maqsadga erishishning ko'plab usullari mavjud: yangi mijozlarni jalb qilish, savdo bozorlarini kengaytirish, yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish orqali sotish hajmini oshirish. Xarajatlarni kamaytirish,

ishlab chiqarishni optimallashtirish, sotib olish, logistika, keraksiz xarajatlarni kamaytirish. Yangi texnologiyalarni joriy etish, biznes jarayonlarini takomillashtirish va mehnat unumdorligini oshirish orqali samaradorlikni oshirish. Narxlarni boshqarish deganda tovarlar va xizmatlar uchun maqbul narxlarni belgilash, narxlarda chegirmalar va aktsiyalar qo'llash tushuniladi. Investitsiyalar, ya'ni kelajakda foyda keltirishi mumkin bo'lgan istiqbolli loyihalarga sarmoya kiritish.

Shuni ta'kidlash kerakki, foydani maksimallashtirish har doim ham boshqaruvning yagona yoki asosiy maqsadi emas. Ba'zi hollarda mijozlar ehtiyojlarini qondirish, atrof-muhitni saqlash yoki ishchilarning hayot sifatini yaxshilash kabi boshqa maqsadlar muhimroq bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, maksimal foyda olishga intilish salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin, masalan: mahsulot va xizmatlar sifatining pasayishi, ishchilarning ekspluatatsiyasi, atrof-muhitga zarar etkazishi va axloqsiz xatti-harakatlar. Shuning uchun menejerlar o'z qarorlarining barcha mumkin bo'lgan oqibatlarini diqqat bilan ko'rib chiqishlari va barcha manfaatdor tomonlarning manfaatlarini hisobga olgan holda kompaniyaning barqaror rivojlanishiga intilishlari kerak.

Iqtisodiy sohada menejmentning barqaror rivojlanishini ta'minlash deganda boshqaruv tizimining samarali faoliyat yuritishi va uzoq muddatli istiqbolda o'z maqsadlariga erishish, tashqi va ichki muhitning o'zgaruvchan sharoitlariga moslashish qobiliyati tushuniladi. Barqaror menejment rivojlanishiga erishish strategik qarashni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi - bu kompaniyani rivojlantirish bo'yicha uzoq muddatli maqsad va vazifalarni belgilash. Zamonaviy boshqaruv usullari va vositalarini joriy qilishni samarali boshqarish. Innovatsiya - bu yangi mahsulotlar, xizmatlar va texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish. Risklarni boshqarish potentsial tahdidlarni aniqlash, baholash va minimallashtirishni anglatadi. Ijtimoiy mas'uliyat jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shish, ijtimoiy muammolarni hal etish demakdir. Korporativ madaniyat - umumiy qadriyatlar va maqsadlarga asoslangan jamoada qulay muhit yaratish.

Menejmentning barqaror rivojlanishini ta'minlashda inson kapitali muhim rol o'ynaydi. Xodimlarni rivojlantirish, ularning malakasini oshirish va mehnatga rag'batlantirishga sarmoya kiritish kerak. Boshqaruv tizimining ochiqligi va shaffofligini ta'minlash, qarorlar qabul qilish jarayoniga xodimlarni jalb qilish va qayta aloqa tizimini yaratish ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanmasdan turib menejmentni barqaror rivojlantirish mumkin emas. Raqamlashtirish ko'plab muntazam vazifalarni avtomatlashtirish, boshqaruv samaradorligini oshirish va yanada oqilona qarorlar qabul qilish imkonini

beradi. Zamonaviy sharoitda barqaror boshqaruvni rivojlantirish kompaniyalarning omon qolishi va gullab-yashnashining zarur shartiga aylanmoqda. Bu ularning raqobatbardosh mavqeini mustahkamlash, investitsiya jozibadorligini oshirish va butun iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shish imkonini bermoqda.

Raqobatbardoshlikni oshirish, ya'ni iqtisodiy sohada menejmentning raqobatbardoshligi boshqaruv tizimining asosiy ko'rsatkichlar bo'yicha o'xshash tizimlardan ustun bo'lgan raqobat muhitida samarali ishlash qobiliyatini anglatadi. Menejmentning raqobatbardoshligini oshirish strategik joylashuvni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi - bu kompaniyaning raqobatdosh ustunliklarini aniqlash va ularni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish. Innovatsiyalarni boshqarish, yangi mahsulotlar, xizmatlar va texnologiyalarni yaratish va joriy etish. Resurslarni samarali boshqarish - bu kompaniya resurslaridan foydalanishni optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirishdir. Yuqori malakali va g'ayratli jamoani yaratish orqali xodimlarni boshqarish. Marketing va sotish - bu kompaniyaning tovar va xizmatlarini bozorda ilgari surish va mijozlarning sodiqligini shakllantirish. Risklarni boshqarish potentsial tahdidlarni aniqlash, baholash va minimallashtirishni anglatadi.

Ushbu maqsadlarga erishish rejalashtirish, ya'ni maqsad va vazifalarni belgilash, ularga erishish strategiyasi va dasturlarini ishlab chiqish kabi boshqaruv funktsiyalari majmuasini amalga oshirish orqali amalga oshiriladi. Tashkilot - bu boshqaruv tuzilmasini yaratish, vakolatlar va resurslarni taqsimlash. Motivatsiya xodimlarni samarali ishlashga undaydi. Nazorat - bu ishlash natijalarini baholash, og'ishlarni aniqlash va harakatlarni tuzatish.

Ushbu funktsiyalarni amalga oshirish ma'muriy buyruqlar, ko'rsatmalar, qoidalar kabi turli xil boshqaruv usullariga asoslanadi. Iqtisodiy - narxlash, byudjetlashtirish, kreditlash. Ishontirishning ijtimoiy va psixologik usullari, jamoada qulay muhit yaratish.

Iqtisodiy tizimlarda boshqaruv samaradorligi ko'p jihatdan menejerlarning malaka darajasiga, ularning noaniqlik sharoitida ongli qarorlar qabul qilish va o'zgarishlarni boshqarish qobiliyatiga bog'liq. Boshqaruv faoliyatini axborot bilan ta'minlash ham muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy sharoitda iqtisodiyotni boshqarish globallashtirishni, yangi texnologiyalarni, raqobatning kuchayishini va biznesning ijtimoiy mas'uliyatiga qo'yiladigan talablarni hisobga olishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Javohir, S., & Xadjaeva, F. (2024). ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF STATE BUDGET DISTRIBUTION. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 2(1), 239-242.
2. Нозимов, Э. А., & Шодиев, Ж. (2023). СТРАХОВАНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ И ЕГО РАЗВИТИЕ В УЗБЕКИСТАНЕ. *The Role of Exact Sciences in the Era of Modern Development*, 1(2), 14-18.
3. Ашурова, О. Ю., & Шодиев, Ж. (2024). ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В УЗБЕКИСТАНЕ. *The Role of Exact Sciences in the Era of Modern Development*, 2(4), 67-73.
4. Ашурова, О. Ю., & Шодиев, Ж. (2024). РИСКИ И ВЫЗОВЫ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ. *Barqaror Taraqqiyot va Rivojlanish Tamoyillari*, 2(4), 66-70.
5. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 2(1), 200-202.
6. Нозимов, Э. А., & Шодиев, Ж. (2023). ОПТИМИЗАЦИЯ СТРАХОВАНИЯ ЗДОРОВЬЯ В УЗБЕКИСТАНЕ. *Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения*, 1(2), 1-4.
7. Shodiyev, J., & SEYRANOVNA, A. (2023). SOURCES OF FINANCING OF INVESTMENT ACTIVITIES FROM THE STATE. *Analytical Journal of Education and Development*.